

Remigiusz Sobański

"Die Universität im Spannungsfeld von Kirche und Staat", Hugo Schwendenwein, Wien 1988 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 33/1-2, 223-224

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

walności małżeństwa. W tym ostatnim podtytule porusza m. in. kwestię statusu osób rozwiedzionych i ponownie związanych jedynie małżeństwem cywilnym, przytaczając naukę Kościoła o niedopuszczaniu takich małżonków do przyjmowania sakramentów św. Postuluje dalsze badania nad nierozzerwalnością małżeństwa.

Rozdział VIII — to *proces małżeński* (s. 207—233), zredagowany w następujący sposób, gdy chodzi o strukturę: organizacja sądowa Kościoła (trybunały I i II instancji, trybunały regionalne w Italii, trybunały Stolicy Apostolskiej), proces o stwierdzeniu nieważności małżeństwa: kan. 1671—1691 (struktura i skład organu sądowego, kompetencje, uprawnienia do skargi i obrona stron, faza wstępna sprawy, instrukcja procesu, wyrok i apelacja, proces dokumentalny), sprawy o separację i proces o rozwiązanie małżeństwa niedopełnionego. Rozdział ten stanowi pożyteczne uzupełnienie komentarza, autora do prawa małżeńskiego materialnego.

Całość opracowania P. Monety zawiera komentarz do prawa małżeńskiego materialnego oraz formalnego. Można powiedzieć, że jest to komentarz pogłębiony, ubogacony częstym ilustrowaniem doktryny orzecznictwem Roty Rzymskiej. Pracę czyta się z dużym zainteresowaniem. Wykład jest jasny i przejrzysty. Autor nie omija kwestii trudnych, budzących wątpliwości. Wielokrotnie, o czym wspomniano podczas referowania poszczególnych rozdziałów zajmuje własne stanowisko.

Pewnym mankamentem podręcznika jest brak odsyłaczy i przypisów. Autor zastrzega się jednak w nocie końcowej (s. 235), iż przyjął taką metodę. Podaje natomiast bibliografię (s. 235—237).

Z pewnością, praca może służyć nie tylko, jak to zaprogramował autor, studentom na wydziałach prawa (*giurisprudenza*), gdzie istnieją katedry prawa kanonicznego (m. in. w Italii), lecz także studentom wydziałów prawa kanonicznego. Nadmieniono już, iż może być również bardzo pomocna dla pracowników sądownictwa kościelnego.

Ks. Wojciech Góralski

Hugo Schwendenwein, Die Universität im Spannungsfeld von Kirche und Staat, Wien 1988, ss. 24 (Österr. Akademie der Wissenschaften, Phil.-Hist. Klasse 516

W serii sprawozdań z posiedzeń Wydziału Filozoficzno-Historycznego Austriackiej Akademii Nauk (z. 516) ukazał się referat ks. Hugo Schwendenweina, znanego także w Polsce profesora prawa kanonicznego uniwersytetu w Graz, naświetlający uniwersytety na tle relacji Kościół—państwo. Autorowi chodziło o uniwersytety w Austrii, nie mogło się jednak obejść bez sporadycznego nawiązania do uczelni pozaaustriackich (np. w kontekście problemu uprawnień do nadzoru nad egzaminami — kanclerz koronny czy biskup — wskazuje na dokumen-

ty dotyczące uniwersytetu krakowskiego), konieczny okazał się też rzut oka na historię uniwersytetów: od korporacji wyrosłych ze zgromadzeń mistrzów i uczniów, obdarzanych przywilejami przez papieża czy książąt, do instytucji przez nich zakładanych. Autorytet uniwersytetów chętnie wykorzystywano dla poparcia własnych celów politycznych, ale to wprzęgnięcie się uniwersytetów w służbę władzy godziło nieraz w ich prestiż. Przykładem wielorakich uwarunkowań, jakim ulegały uniwersytety, może być rozluźnienie powiązania z Kościołem w czasach Odrodzenia, jak też — z drugiej strony — ich konfesjonalizacja spowodowana przez reformację (i kontrreformację). Na tle tych uwarunkowań problem szczególnie złożony stanowiły wydziały teologiczne, łącznie z wolnością poszukiwań naukowych, która znalazła wzmiankę w k. 218/CIC1917.

Aktualności zagadnienia dowodzi nie tylko ożywione prawodawstwo zarówno państwowe jak i kościelne dotyczące szkolnictwa wyższego (m. inn. konst. *Sapientia christiana* o wydziałach kościelnych oraz planowana konstytucja o uniwersytetach katolickich), lecz także bogata współczesna literatura, wśród niej zasadnicze monografie takich autorów jak E. L. Solte, M. Heckel, F. Kojas. Historia uniwersytetów to jeszcze jeden dowód na ambiwalencję procesów instytucjonalizacyjnych. Ramy prawne dają oparcie i zabezpieczają pole działania, ale zarazem wytyczają mu granice i włączają w nie. Uniwersytet znajdujący się (nie tylko dziś) w samym centrum napięć (nie tylko współczesnego) świata, stanowi nader instruktywny punkt wyjściowy dla przemysłów dotyczących zresztą nie tylko społecznej funkcji nauki. Stąd wartość prac takich jak sygnalizowany tu przyczynek prof. Schwendenweina.

Ks. Remigiusz Sobański

Henryk Justyn Widuch OFM, Konstantynopol stolicą ekumenicznego patriarchatu 325—870, Katowice 1983 r., ss. 130

Prezentowana pozycja ukazała się w znanym i zasłużonym Wydawnictwie „Księgarnia Sw. Jacka” w Katowicach. Momentem godnym szczególnego podkreślenia jest fakt, że zapoczątkowała ona nową serię: *Studia z prawa kościelnego*. Najpierw więc kilka słów o powyższej serii. Redaktorami serii są: Ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański i O. doc. dr hab. Bronisław Wenanty Zubert, OFM. Ze „Słowa” pochodzącego od Redaktorów dowiadujemy się, że w serii tej będą się ukazywały *monografie kanonistyczne*. Tę inicjatywę należy przyjąć z wielką wdzięcznością skierowaną przede wszystkim pod adresem Wydawnictwa.

W ten sposób pojawiła się możliwość publikowania pozycji, które chociaż nie zawsze posiadają szeroki krąg czytelników, jednak zawsze są konieczne do prawidłowego rozwoju określonych dziedzin wiedzy,